

Sčítací komisaři naposledy?

Příští sčítání v roce 2021 nebude probíhat metodou celoplošného terénního zjišťování. Bude s největší pravděpodobností založeno na údajích ze základních registrů veřejné správy a agendových informačních systémů.

Již v posledních dvou sčítáních (v roce 2001 a 2011) se postupně zvyšovalo využití administrativních zdrojů dat (např. katastr nemovitostí, registr sčítacích obvodů a budov a Informační systém evidence obyvatel). Využití těchto datových zdrojů znamenalo podstatnou úsporu lidské práce i nákladů na sčítání. Bohužel se však nepodařilo využít některé důležité datové zdroje, např. informační systém České správy sociálního zabezpečení, ze kterých by se dala vyčíst ekonomická aktivita obyvatel, zdroj obživy či obor činnosti zaměstnavatele.

Změna legislativy

K 1. červenci 2012 nabude účinnosti soubor zákonů o tzv. základních registrech veřejné správy (ZR). Veřejná správa bude povinna využívat referenční údaje z těchto registrů a nebude moci dostupné údaje zjišťovat u obyvatelstva ani organizací. Tím bude principiálně znemožněno plošné dotazování na údaje vedené v registrech.

Možné využití systému ZR a agendových informačních systémů (AIS) v připravované podobě však skrývá mnoho úskalí.

Zaprve neobsahují zdaleka všechny údaje předepsané závazně nařízením EU, tj. např. ekonomickou aktivitu obyvatel, odvětví, dosažené vzdělání, údaje o dojížděcí a zejména údaje o rodinách a domácnostech a dále pak některé údaje o domovním fondu. Zcela v nich chybí údaje o bytech. Rovněž u nás tradičně zjišťované údaje o národnosti nebo náboženské víře nejsou

Sčítání v roce 2021 bude pravděpodobně založeno na údajích ze základních registrů.

pochopitelně vedeny v žádném registru. Tyto údaje bude nutné zjišťovat přímým dotazem na osoby, popřípadě vlastníky nebo správce nemovitostí a uživatele bytů a bude třeba rozhodnout, zda tak učinít vyčerpávajícím zjišťováním, nebo výběrovými šetřeními.

Zadruhé úplnost, aktuálnost, správnost a dostupnost údajů v IS veřejné správy není (jak jsme se již přesvědčili při posledním sčítání) ideální a není jisté, zda bude kvalita dat uspokojivá k termínu sčítání příštího. Doba příštích devíti let nebude možná dostatečná k tomu, aby všechny povinné subjekty (obce, orgány veřejné správy atd.) rutinně a na uspokojivé úrovni plnily své povinnosti vymezené příslušnými právními předpisy ve vztahu k ZR a AIS.

Doplnění základního programu sčítání o rozšiřující výběro-

vě zjišťované otázky u velkého vzorku obyvatel (až 20 %) formou tzv. „dlouhých“ dotazníků je v některých zemích obvyklou metodou. V letech 2010 a 2011 byly tyto dotazníky využity např. v Kanadě, Austrálii, Slovinsku nebo Itálii. V USA naopak od nich ustoupili. Je samozřejmě složité zdůvodňovat jednotlivcům, proč byl do výběru zařazen právě on a ne jeho soused apod. Dříve bylo obvyklé při amerických cenzech prostřednictvím „dlouhých“ dotazníků „zjišťovat“ právě příjmy, ale i majetkové poměry a zadlužení domácností.

Už bez komisařů

Příští sčítání tedy s největší pravděpodobností nebude probíhat metodou celoplošného zjišťování u obyvatelstva, ale bude založeno

na údajích ZR a AIS. Optické snímání a rozpoznávání údajů z papírových formulářů nebo internetové formuláře mohou být využity při doprovodných výběrových šetřeních údajů nedostupných ze ZR a AIS. Nevyhnutelně dojde k omezení dostupnosti některých údajů (které jsou dnes zveřejňovány v detailu za jednotlivé obce a základní sídelní jednotky) na úroveň krajů, ve výjimečných případech okresů. Pro sčítání domů a bytů je možné využít např. korespondenční zjišťování u majitelů nemovitostí, jak tomu bylo v letošním roce v Německu. Přináší to však nemalé riziko neúplnosti zjišťování.

Pavel Čtrnáct
oddělení organizační podpory
sčítání